

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Gemeente Gouda
t.a.v. burgemeester Verhoeve
Postbus 1086
2800 BB Gouda

**DG Openbaar Bestuur &
Democr Rechtsstaat**
Verkiezingen

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Onze referentie
2025-0000568387

Datum **- 6 OKT. 2025**

Betreft Uitnodiging voor deelname aan experiment met een nieuw
stembiljet

Geachte heer Verhoeve,

Het huidige stembiljet is groot en daardoor lastig te hanteren voor kiezers en stembureauleden. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) werkt daarom aan de ontwikkeling van een nieuw en kleiner model stembiljet. Na uitgebreid testen is tijdens de verkiezing van het Europees Parlement in juni 2024 hiermee een eerste experiment gehouden. Tijdens dit experiment hebben kiezers in vijf gemeenten gestemd met een nieuw model stembiljet. Na de evaluatie van dit experiment is besloten om verder te experimenteren met het nieuwe stembiljet.

Graag nodig ik uw gemeente uit om deel te nemen aan het experiment tijdens de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026. Hierover is al ambtelijk contact geweest met de projectleider verkiezingen van uw gemeente.

Op het nieuwe model stembiljet maakt de kiezer een keuze door het stemvakje van een partij en vervolgens een stemvakje voor het kandidaatsnummer van een kandidaat van die partij in te kleuren. De namen van de kandidaten kan de kiezer vinden in de kandidatenlijst. Deze ligt in elk stemhokje, hangt in elk stemlokaal en ontvangt de kiezer ook thuis. Op het stembiljet is naast de partijnaam ook ruimte voor de logo's van politieke partijen.

Deelname aan het experiment betekent dat alle kiezers in uw gemeente stemmen met het nieuwe stembiljet. Daarnaast vindt tijdens de verkiezing in uw gemeente onderzoek plaats onder kiezers, stembureauleden en verkiezingsteams. Met behulp van de onderzoeksresultaten wordt het nieuwe stembiljet opnieuw geëvalueerd. Bij deze brief vindt u een folder met daarin nadere informatie over het nieuwe stembiljet, het experiment, wat er van uw gemeente verwacht wordt en hoe het ministerie van BZK daarbij ondersteunt. Mijn ambtenaren zijn indien gewenst beschikbaar om nadere toelichting te geven aan u of aan de gemeenteraad.

Eén van belangrijkste uitkomsten van de evaluatie van het eerste experiment is dat kiezers goed uit de voeten kunnen met het nieuwe stembiljet. Zowel kiezers, stembureauleden, als ambtenaren uit de experimenteergemeenten waren zeer positief. Het nieuwe stembiljet is eenvoudiger in gebruik en sneller te tellen. Ook zijn er met het nieuwe stembiljet relatief meer voorkeursstemmen uitgebracht.

Datum

Onze referentie
2025-0000568387

Maar ook bleek uit de evaluatie dat er iets meer ongeldige stemmen zijn uitgebracht in de experimenteergemeenten. Om dit te verbeteren wordt op basis van de evaluatie onder meer de communicatie en voorlichting aangescherpt en worden stembureauleden nog beter opgeleid, met het doel om onder andere het aandeel ongeldige stemmen te verminderen.

Experimenteren met het nieuwe stembiljet is mogelijk op basis van de Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten. Het besluit om al dan niet deel te nemen aan een experiment wordt genomen door de gemeenteraad. Bij een positief besluit over deelname aan het experiment met het nieuwe stembiljet bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2026, kan de minister van BZK uw gemeente aanwijzen als experimenteergemeente. Indien uw gemeente besluit deel te nemen aan het experiment, verzoek ik u om een positief besluit van de gemeenteraad aan het ministerie van BZK te doen toekomen. Het volstaat om een afschrift van het besluit per e-mail aan de projectleider nieuwe stembiljetten te sturen. Dit adres is bekend bij uw ambtelijke organisatie.

Hoogachtend,

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
namens deze,

Arne van Hout

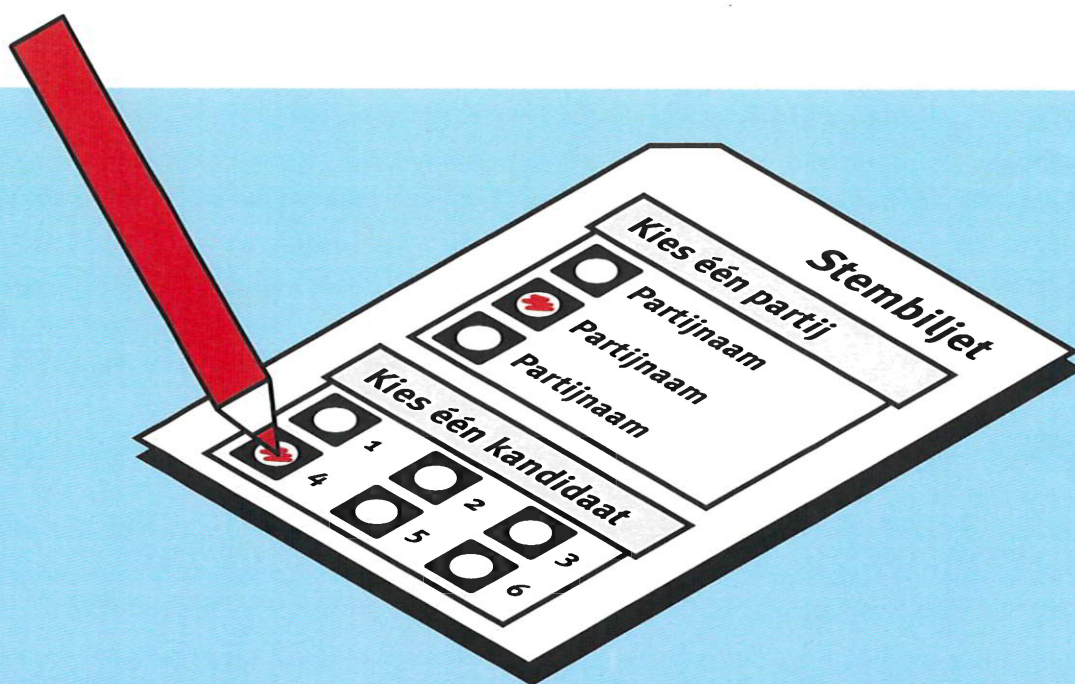
Directeur-generaal Openbaar Bestuur en Democratische Rechtsstaat

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Informatiefolder

Uw gemeente is uitgenodigd om deel te nemen aan een experiment met een nieuw stembiljet tijdens de gemeenteraadsverkiezingen 2026.

Lees wat het experiment inhoudt en
wat dit betekent voor uw gemeente

Hoe werkt het nieuwe stembiljet?

De kiezer kleurt op het stembiljet **twee** vakjes rood:

Waarom een nieuw stembiljet?

Het huidige stembiljet is te groot, daarom wordt er geëxperimenteerd met een nieuw stembiljet dat...

- ✓ **beter te hanteren is voor kiezers;**
- ✓ **makkelijker te tellen is door stembureauleden;**
- ✓ **beter te gebruiken is in combinatie met een hulpmiddel, zoals de stemmal voor blinde en slechtziende kiezers;**
- ✓ **geschikt is om in de toekomst elektronisch te tellen.**

Wat houdt het experiment met een nieuw stembiljet in?

Voor het experiment stemmen bij de gemeenteraadsverkiezing op 18 maart 2026 alle kiezers in uw gemeente met het nieuwe stembiljet. Ook vindt er in uw gemeente onderzoek plaats onder kiezers, stembureaulieden en verkiezingsteams. Aan hen wordt via enquêtes gevraagd wat zij vinden van het nieuwe stembiljet.

De onderzoeksresultaten worden vergeleken met die van het vorige onderzoek dat is uitgevoerd tijdens de Europese Parlementsverkiezing in 2024 (zie pagina 5 en 6 van deze folder). Hebben de aanbevelingen naar aanleiding van dat onderzoek geleid tot verbeteringen? En zijn er nog aandachtspunten voordat het nieuwe stembiljet in meer gemeenten gebruikt kan worden?

Kandidaten staan in een losse kandidatenlijst

De namen van de kandidaten staan niet meer op het stembiljet, maar in een losse kandidatenlijst. Deze kandidatenlijst krijgt de kiezer voorafgaand aan de verkiezing thuisgestuurd.

Op de kandidatenlijst kunnen kiezers de kandidaat opzoeken op wie ze willen stemmen. Bij de naam van de kandidaat staat een nummer. Dat nummer kleurt de kiezer op het stembillet rood.

♂ In deze afbeelding staat hoeveel kandidaten een partij heeft.

Kiest de kiezer een hoger nummer dan het aantal kandidaten? Dan is die stem helaas ongeldig.

Wat wordt van uw gemeente verwacht?

- 1 Het verzorgen van extra voorlichting vooral aan alle kiezers en aan specifieke doelgroepen zoals laaggeletterde, blinde en slechtziende kiezers.
- 2 Leveranciers van stembescheiden wijzen op de strengere specificaties.
- 3 Actief deelnemen aan de onderzoeken ten behoeve van de evaluatie.

Nieuw: Registratie logo's.
Op het nieuwe stembiljet is ruimte voor de logo's van de partijen.

Wat is er anders tijdens het experiment?

Middelen

- Het stembiljet
- De kandidatenlijst voor de kiezers thuis
- De kandidatenlijst in het stembokje
- De stemmal
- Voorrichtingsmaterialen over het nieuwe stembiljet

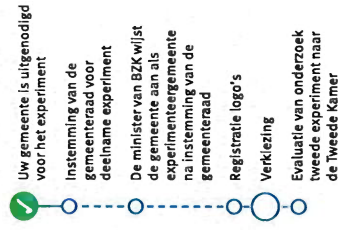
Procedure

- In elk stembureau is een vierde stem-bureaulid aanwezig om uitleg te geven aan kiezers over het nieuwe stembiljet.
- De kandidatenlijst in het stembokje moet af en toe gecontroleerd worden en vervangen worden als dat nodig is.
- Het tellen van de stembiljetten gaat anders.

Zo ondersteunt het ministerie van BZK daarbij

- ✓ **Opstellen communicatiestrategie**
richting kiezers (samen met gemeenten), en het beschikbaar stellen van communicatiemiddelen.
- ✓ **Beschikbaar stellen**
trainingsmateriaal over het nieuwe stembiljet voor het opleiden van stembureauleden.
- ✓ **Betalen eventuele meerkosten van**
het experiment ten opzichte van een reguliere verkiezing (geen personele kosten, wel projectkosten).
- ✓ **Organiseren wettelijks**
(online) inloopspreekuur voor experimentergemeenten.
- ✓ **Beschikbaar stellen draaiboek met**
daarin de belangrijkste stappen voor het organiseren van een verkiezing met een nieuw stembiljet.

Tijdslijn

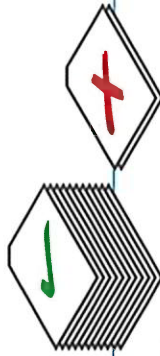
Hoe is het vorige experiment verlopen?

Tijdens de Europees Parlementsverkiezing in 2024 vond er voor de eerste keer een experiment plaats met het nieuwe stembiljet. In 5 gemeenten is er toen gestemd met het nieuwe stembiljet. Vervolgens is door middel van enquêtes onderzocht wat de kiezers en stembureauleden ervan vonden.

Dit onderzoek gebeurde ook in 5 gemeenten waar kiezers stemden met het huidige stembiljet. Zo konden de onderzoekers de twee stembiljetten goed met elkaar vergelijken.

De belangrijkste resultaten uit het vorige onderzoek van 2024

99,26% geldige
stemmen

48,2% voorkeurstemmen

In de gemeenten waar gestemd is met het **nieuwe stembiljet**.
In totaal 80.188 uitgebrachte stemmen | 591 ongeldig

99,84% geldige
stemmen

44,4% voorkeurstemmen

In de gemeenten waar gestemd is met het **huidige stembiljet**.
In totaal 76.705 uitgebrachte stemmen | 123 ongeldig

In de gemeenten waar is gestemd met het nieuwe stembiljet zijn **meer voorkeurstemmen** uitgebracht dan in de gemeenten waar is gestemd met het huidige stembiljet. In totaal waren er wel minder geldige stemmen. De onderzoekers hebben gekeken hoe dat komt. Zo is duidelijk wat er nog beter kan.

Wat vonden de kiezers van het nieuwe stembiljet?

Vragen aan de kiezer

Het nieuwe stembiljet

Het huidige stembiljet

Hoe vond u het om te stemmen met het stembiljet?

1 = heel moeilijk,
5 = heel makkelijk

4,7

4,4

Wat vond u van de grootte?

1 = heel onhandig,
5 = heel handig

4,7

2,8

99% van de tellers vond het nieuwe stembiljet makkelijker te tellen

voor 1% van de tellers maakte het niet uit.

Welke gemeenten doen mee?

Alle 5 de gemeenten die meededen aan het eerste experiment worden uitgenodigd om opnieuw deel te nemen aan het experiment. Daarnaast worden 5 'nieuwe' gemeenten gevraagd om mee te doen, waaronder uw gemeente.

Wat wordt er verbeterd bij het volgende experiment?

Om het aantal ongeldige stemmen met het nieuwe stembiljet te verminderen, is een aantal verbeteringen doorgevoerd. Deze worden nog uitgebreid getest onder verschillende groepen kiezers. Het gaat om de volgende aanpassingen:

1

De communicatie en de voorlichting over het gebruik van de kandidatenlijst wordt aangescherpt en opnieuw getest.

2

De communicatie en voorlichting voorafgaand aan de verkiezing wordt verbeterd op basis van de resultaten uit de evaluatie. Er komt onder andere meer uitleg rondom een te hoog kandidaatnummer.

3

De stembureau-instructie wordt gewijzigd, zodat stembureauleden de kiezer nog beter kunnen informeren hoe ze een geldige stem uitbrengen.